

JÁKUP THORSTEINSSON

Háttvirdi preces og áhoyrarar!

Eftir at hava hoyrt tað, sum higartil er farið fram í hesi akademisku viðgerð av einum so týðandi evni sum tí, ið viðgjört er í bókini um verkamannafelagið Fylking, fari eg partvís at taka saman um tað mest týðningarmikla, sum fram er ført. Partvís ætli eg mæi at siga nakað um fakligu metoduna, disponeringina, rel-evansin og tað tilfar, sum etta stóra verk er grundað á.

Longu í fororðinum verður gjørt greitt, at endamáli við bókini er at økja kunneikan til søgu og lagnu verkafólksins á Tvøroyri. Samstundis er bókini eitt heidsrit til verkamannafelagsskapin Fylking, sum varð stovnaður á Tvøroyri í 1915, upprunaliga undir navninum Enigheden.

Í innganginum avmarkar høvundurin, sum rætt er, uppgávu sína. Hann setur sær ikki fyri at greiða frá øllum, sum ehvur samband við søguna hjá Fylking; men hann leggur høvuds-dentín á lønar- og sáttmála-viðurskifti og á virksemd fyrri at úvega arbeidsplass. Tó, eisini iðsøgulig og socialsøgulig viðurskifti verða nomin við.

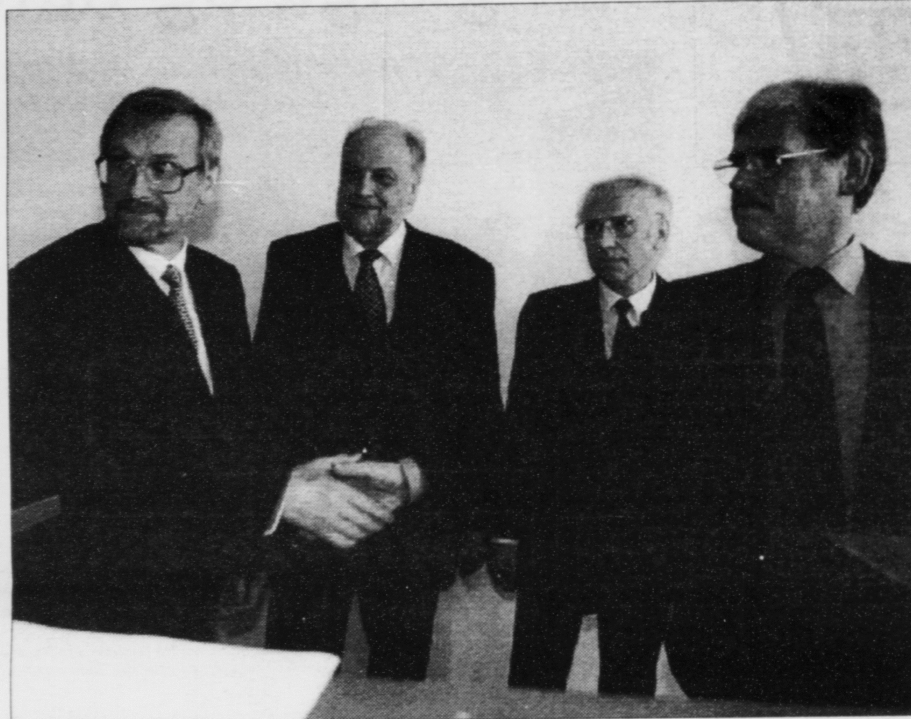
Tyngdin í ritgerðini liggur í tíðini fyrri 1952, tá Fylking sjálf stóð fyrri samráðing-unum við Tvøroyrar Ar-beiðsgevarafelag, og tað er also ein statusbrotying í stöðu Fylkingar sum ger, at frásagan frá 1952-1990 er minni í vavi enn framm-anundan.

Keldutilfarið er stórt í vavi og lýst í Innganginum og Viðmerkingunum aftast í bókini. Talan er um bæði prentað og óprentað tilfar- og bandaðar samrøður. Høvundurin hevur gjørt eitt sera stórt fyrirreikandi ar-beiði og hevur sannað sam-

Fylking

Jóannes Dalsgaard: »Fylking 75 ár«. Arbeidsmannafelagið Fylking 1996 Høvundurin hevur latið ritgerðina inn til dómingar til Ph.d.-prógv.

Vit prenta í dag røðuna, sum tíðin ikki loyvi Jákupi Thorsteinsson at halda í Norðurlandahúsinum leygardagin 24. mai, tá Jóannes Dalsgaard varði doktoraritgerðina um arbeidsmannafelagið Fylking á Tvøroyri:

Jákup Thorsteinsson ynskir Jóannes Dalsgaard tillukku við doktaraheitinum. Aftanfyrri siggjast Jón P. Þór og Hans Jákup Debes

an eitt breitt og sera áhuga-vært tilfar, sum hann hevur lagt fram á ein livandi hátt. Bókin er væl skrivað og

áhugavert at lesa. JD dugir væl at greiða frá. Persónar og hendingar úr fortíðini standa greið fyrri lesaranum, viðurskifti verða greinað og frágreidd í einari breiðari frásøgn og har tað í stöðum ikki er gjørligt at fara niður á botn, ger JD vart við hetta.

At informantarnir í mongum førum ikki verða navngivnir kann hava sam-band við, at samfelagið er so lítið, at nær um øll kenna hvørt annað.

Kapitulín um Verka-mannarørluna til 1914 er eitt yvirflit, sum tæni til at seta tað evni, høvundurin viðgerð, inn í søguligan samanhag - ella at geva frásøgnini eina søguliga bakgrund. Lýsingin av verkamannakorunum og viðurskiftum verkamanna við kapitalistar er eisini eitt alibi fyrri sjálvari høvuds-viðgerðini, sum jú í prins-ippinum snýr seg um same-evni, nevniliga sosiala støðu og klassakamp.

Jóan Heindrik Winther Poulsen, professari kag-ar hugtíkin í bókina Fylking - doktoraritgerð-ina hjá Jóannesi Dals-gaard

Longu í fyrsta kapitlín-um kemur holdningurin hjá rit-høvundinum fram, og hesin holdningur er sjónskur gjøgnum at kalla alla rit-gerðina - og sæst bæði í við-gerðini av tilfarinum og frásøgnini sjálvari. Jóannes Dalsgaard er við í tí, hann skrivar og tekur beinleiðis og óbeinleiðis stöðu til frama fyrri verkamannin. Sagt á annan hátt: Tað sym-pati og tann virðing, sum J.D. hevur fyrri tí arbeidandi fólkinum kemur greitt fram í bókini um Fylking.

Sjálvur ger J. D. eisini vart við, at tað eru viður-skifti verkamanna, hann viðger og lýsir - ikki stöðan hjá kapitalistunum ella handilshúsunum á Tvø-oyri. Eisini ger hann vart við, hvør hevur skrivað um hesi seinast nevndu viður-skifti, og hvørji verk teirra eru. J. D. visir eisini á, at tað liggja aðrar granskun-aruppgávur bæði á tí av-honum viðgjörda keldu- og heimildartilfari og øðrum tilfari um sosial og politisk viðurskifti. Sum dæmi um hetta kann nevndast, at við-gerð hansara fevnir um Fylking, og ikki um systir-felagið Fiskepigernes Fag-forening. Fakliga er eingin

ivi um, at tað eins væl kundi verið skrivað søgulig rit-gerð um felagið hjá konu-fólkinum, og at hetta eigur at verða gjørt.

Tó eru tær ikki gloymdar í ritgerðini. Samstarvið millum tey bæði feløgini er í stöðum lýst, og sera áhug-avert er at lesa um, hvussu munagott Fiskepigernes Fagforening stuðlaði tiltak-inum, tá A. T. skuldi setast á stovn.

Lýsingin av sosialismuni, bæði í verk og sum hugtak, í yvirlitinum um Verka-mannarørluna er beinleiðis viðkomandi fyrri tað, ið seinri verður lýst í ritgerð-ini. T.d. verður sagt um P. M. Dam, at hann, eftir at hava hitt læknan Abraham Metz, fekk kunneika til Marx, sosialismuna og ar-beiðararørluna - og gjørd-ist eldhugaður sosialistur (153). J. D. skrivar eisini beinleiðis, at Dam virkaði íðin fyrri, at fiski- og verka-menn skuldu vinna sær pol-itiskt vald og ogn sær framleiðslutólini (137), og hetta er greið sosialisma. Samanber t.d. hetta við tað, ið skrivað verður um Mani-festið (24f). Viðurskiftini millum verkafólkið og handilshúsinu á Tvøroyri

verða beinleiðis lýst sum klassakampur. Um aldar-mótið 1900 verða fortreyt-irnar fyrri einari føroyskari verkamannarørlu av álvara skaptar, skrivar J. D. (35).

Kapitulín um samfelags-viðurskifti til umleið 1915 (2. 38-74) er ein góður og breiður inngangur til høv-udsritgerðina. Serliga áhug-avert er frágreiddingin um tey sosialu viðurskiftini frá 2. 63 og frameftir. Hetta er tann neyðuga lýsingin fyrri bakgrundini av verka-mannarørluni. Í hesum sambandi nýtist JD fyrstu ferð eina av bandaðu sam-røðunum sum keldu, setta inn í tekstin. Hetta ger frásøgnina meira livandi, tað er ein og, hann dregur for-tíðina nærri lesaranum. Hetta er ein teknikkur, sum JD nýtir nógv gjøgnum alla bókina. Niðurstøðan í hes-um kapitlínunum er heilt greið: allar heimildir benda á, at tíðin er búgvin til verkamannarørluna.

Á s. 75 byrjar sjálv høv-udsritgerðin, har greitt verður frá stovnanini av Enigheden. Fyrsta tiltakið hesum viðvíkjandi fór fram 25. apríl 1915. Lønarviður-skifti og lønarsamráðingar hava verið av heilt central-um týðningi frá byrjan av. Í søguni hjá føroysku verka-fólkinum er hetta ein stór-hending. Engagementið hjá JD kemur fram í hesum orð-um: »Enigheden var so væl fyrirreikað og limirnir so samdir, at teir myndaðu eitt virki, sum sjálvt ikki tað almáttuga peningavalðið hjá virstættini á Tvøroyri megnaði at taka. ... Stovn-arar Enighedens eiga... at verða mettir sum teir, ið íbirtu arbeidaraørluna í Føroyum«. Hetta seinasta er tó ein pástandur, sum eigur at verða diskuteraður ella umrøddur her.

Óg eitt annað citat: »Ágangurin á føroysku verkamannastættina hevði nógv andlit og sýndi seg í ymiskum líki, eitt nú við undirløn, vinnuløysi, fátæk-radømi, eyðmýkjandi keypsbæði, sjálvdrátti um-borð í sluppunum, vánalig-um kosti umborð, vánalig-um heilsuviðurskiftum á sjógv og landi, longum ar-beiðsdegi, vánaligari ar-beiðstrygd á sjógv og landi, vánaligum útbúgvingar-møguleikum, smáum møguleikum fyrri socialum flytføri og vánaligari al-mannalóggávu (s. 83)«. Logikkurin er, sum JD eis-ini visir á, at tá ágangurin og eyðrøngin fara út um eitt víst mark, svara fólk aftur, verja seg og gera mó-tálop. Hetta er eisini nakað, sum søgufrøðingar og aðrir samfelagsgranskarar hava diskuterað. Roynidir vísa, at við hvørt ger fólkíð upp-reistur, tá trýstíð og útpín-ingin fer út um ávíst mark - í øðrum førum letur fólkíð sær tilfikt lynda.

Kapitulín, sum byrjar á s. 87, er um støttastrið, og vit lesa, at tað ikki bert vóru arbeidagar, men eisini ar-beiðsgevarar, sum róku

